Ч. 217 (11.508). Львів, вівторок 1. жовтня 1929. Oplata pocztowa opłacona ryczałtem. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Непорозуміння...

(Від нашого кореспондента.)

Варшава, 24. вересня 1929.

Аж із останньої гострої статті маршала сойму Дашинського „Невчасні жалі" ми довідалися авторитетно те, що досіль знали лише з поголосок, а саме, що незапрошення українських і білоруських парляментарних лідерів на нараду з урядом у справах бюджету було наслідком виразного застереження премієра д-ра Світальського. Про мотиви того становища п. Світальського марш. Дашинський нічого нам не сказав. Однак майже одночасно (хоч і не в хронольоґічному порядку) ми почули теж з авторитетного джерела, чому це й покл. Славек, як голова клюбу Б.Б., не вважав за відповідне запросити українських і білоруських представників на нараду у справі конституції; в усякому разі подана про це вістка в цілому ряді ґазет, не була п. Славеком спростована і тому треба вважати її правдивою. Отже: українські й білоруські клюби не найшлися на листі запрошених вісь тому, що вони — мовляв — самі свого часу заявили, що „*не вмішуються у внутрішні справи Польщі*". Можна принятн, що такого арґументу вжив і п. премієр Світальський при скреслюванні з листи запрошених клюбів „слав'янських меншостей". Не входячи в те, наскільки та причина становища пп. голови ради міністрів і голови клюбу ББ. є єдиною і правдивою (нам здається, що правдива причина зовсім інша), гадаємо, що недобре буде, коли мовчки прийметься до відома цей *формальний* арґумент „перечування" українців, бо таким робом можна би затвердити прецеденс уживання такого чудового формального арґументу при ріжних відповідних нагодах і в будучому.

Отже, щоби „баламуцтво не ширилося": ніколи ніякої такої заяви про „невмішування у внутрішні справи Польщі" з боку Українського Клюбу не було, й бути не могло, бо ідея, заключена в тій заяві, настільки нісенітна, що ніякий відповідальний український політик не міг би приняти її та ще й деклярувати, як своє становище. Зовсім інша річ неґативне відношення до деяких міжнародніх умов, а зовсім інша — зречення з основних прав, які випливають із фактичного стану, умовами цими створеного. Зовсім інша річ принципіяльне небажання створити історичний прецеденс, що представники народу можуть санкціонувати умову, яка розпоряджала долею того народу не питаючи його про його думку, — а зовсім інша річ боротьба за іствування у новостворених умовах: ясна річ, що до цієї боротьби належить забирання голосу в усіх тих справах, в яких він має право забирати з титулу плачення податків і давання рекрута, себто виконування основних обовязків громадянина. Як це собі польські діячі уявляють? Що хтось буде носити всі тягарі, які на нього наложено, але теж буде не тільки зрікатися можливости влекшення тих тягарів, але навіть не схоче в цій справі забирати голосу?! Це величезне непорозуміння...

Але є ще інше. Голова Українського Клюбу заявив на засіданні сойму 27. лютого ц. р., що „як звучить конституція польської республики — до того взагалі великого значіння не привязуємо, бо..." і тут слідували річеві арґументи; далі слідували річеві арґументи неґативного відношення до проєкту ББ. на зміну конституції. Але з того не виходить, що Український Клюб зрікся свого права і обовязку забирати голос при дискусії над зміною конституції, що зрікся права боронитися, скільки сил, проти нових клявзуль, придуманих на шкоду тому населенню, яке Клюб заступає. Зрештою, це є річчю Українського Клюбу, як кожного іншого, рішати, котре питання для нього важливіше, а котре менше важливе. Але він має право „мішатися" до всіх внутрішніх і закордонних справ, які торкаються польської держави, і „віце верза" — нема такої державнополітичної справи, до якої „мішатися" міг би йому хтонебудь заборонити! Можна його всякими засобами від того вмішування усувати (як це роблено в останніх двох випадках), але не можна парлям. представництву накинути *тезу*, що „що українське — до цього має польська держава право, але що польської держави, до цього українці права не мають". Інша річ, поскільки ці права можуть бути реалізовані, але само *право боротьби за право не сміє бути квестіоване*. У таке „непорозуміння українське представництво напевне не дасть себе заплутати.

•

Очевидно, що незапрошення Українського Клюбу на одну й другу нараду було подумане у першій мірі як акт демонстрації. Залишаємо на боці мотиви цієї демонстрації, яким є без сумніву — нервозність з приводу щораз гірше заплутаних національних відносин у державі. Отже залишаємо на боці це суще непорозуміння, бо за нинішній стан національних відносин у Польщі може винувати українців і білорусинів — переловик із краківського „Курєрка" чи інший зоольоґічно настроєний „ін ребус політіціс" іґнорант, але не поважні державні діячі. Та про це так мимоходом. Важніше є: яке пуття демонстрації, яка відсуває українців від наради, з якої вони абсолютно ніякогісінької ані моральної ані реальної користи й так мати не могли би і яка взагалі згори стояла сама під знаком запиту? Колиж згадати всі перипетії обох тих мертвороджених конференцій (уже нині можна казати напевне, що ініціятива п. Славека зазнає тієї долі, що попередня п. Світальського), то вийде ясно, що українцям і білорусинам зроблено лише прислугу, заощаджуючи їм просто чимало часу на наради, відповіди і т. д., кажучи їм — так мовити „автоматично" — цілою справою ближче не цікавитися. Отже в даному випадку не тільки жадної прикрости „злегковаженим „клюбам не зроблено, а навпаки, віддано їм прислугу.

Але тут інша річ не лише про демонстрацію. Малося на увазі дві річи: 1) створити прецеденс для зломання обовязуючого досіль соймового звичаєвого права формальної рівности всіх клюбів і знову висунути одні непольські представництва проти інших. Щодо першого пункту, то він не може йти на рахунок ані премієра ані голови клюбу Б.Б., бо і уряд і поодинокі клюби мають чейже вільну волю запрошувати до себе на нараду лише тих, яких їм запросити побажається. Можна було лише дивуватися, що запрошення по такому довільному виборі передав за своїм підписом маршал сойму, що має обовязок зберігати згадану формальну рівність клюбів. Однак із статті марш. Пілсудського довідалися ми, що марш. Дашинський грав справді занадто високу гру — бльок Б.Б., і т. зв. лівиці, — щоби підчас тієї гри задля таких „дрібничок", як український і білоруський клюби, входити в конфлікт з урядом. І тому нарушив свідомо як маршалок засади демократії і добре набуте право сойму.

Щож до висунення одних „меншостевих" клюбів проти інших — то це тактика зовсім не нова. Підписаний читав навіть десь теорію якогось польського публіциста, що — мовляв — правому правлячому таборові лекше порозумітися з „неслав'янськими меншостями" — німцями й жидами, — а лівому — із слав'янськими, українцями й білорусинами. Пригадаймо собі перші часи ліво закрашеного кабінету Сікорського (угода з Антоном Васильчуком і агідливість з Тарашкевичем) та історію кабінету братів Грабських (угода з жидами). Анальоґії аж надто яскраві, аби їх розмазувати. Недалека будучність відповість, чи й успіх тієї нової спроби по старій рецепті — буде подібний до попередніх успіхів. Чи знову не покажеться, що цілий отой маневр був справді одним великим непорозумінням?!

Чи не покажеться, що той маневр небезпечний, і що обосічною може бути зброя творення двох катеґорій громадян

'. Кедрин.

Льондонські враження.

(Від нашого кореспондента.)

Льондон, 20. вересня 1929.

I.

Причини, які мають дуже мало спільного з політикою, знов завели нашого кореспондента на цей бік каналу: Льондон. На двірці Вікторії автомобілі заїздять на саму стацію, під поїзд — тільки ногою поступити, і ви вже в таксівці. А величезного росту поліціянт, що й на стації пильнує порядку, ще й помагає подорожнім поскладати клунки в самоході тай дверці за ними примикає — не ізза „напивку", розуміється, якого ніхто й не думає давати, а зі свого урядового обовязку: піклуватися публичним рухом і полекшувати його, прихильно, приязно та рішуче й без ніякої фаміліярности...

Ці самоходи в середині двірця і цей поліціянт, що без червоної шапки середно-европейських „урядників руху" краще від них розвязує трудноші стаційної сутолоки, — належать до тих кількох (чи кільканацяти) зверхніх особливостей Англії, які зразу таки кидаються в очі новоприбулим.

Але ви таксівки не берете. Навіть не тому, що клунків у вас немає, і не тільки тому, що вони після париських страшенне дорогі, а вже й тому, що волите пуститися пішки в місто — і ноги, скорчені залізничою їздою, витягнете, і з льондонською вулицею свою знайомість відновите.

Ідете собі, дивитеся по людях, по крамничних виставках, по афішах: все воно має тут свій стиль, особливий, відмінний від французького й німецького. Побудете тут кілька днів, то й так привикнете до нього, що й перестанете звертати на нього увагу. Але першого дня він живо захоплює вашу уважливість.

II.

Що передовсім кидається вам в очі в Льондоні наших днів? Без пересади треба відповісти: знаки величезної популярности англійського міністра й недавного делеґата на гаську конференцію, п. Сновдена. Гаська конференція, яка зробила з цієї людини, радше неправітливої, національного героя, вже за нами, а все таки ще сьогодні скільки-то слідів її видно по вулицях! Що то десь було в самому розгарі конференції!

— Усмішка (Smile) п. Сновдена.
— Вдоволення (gratification) п. Сновдена.
— Драматична відповідь п. Сновдена.
— Бомба п. Сновдена...

Величезні заголовки і написи, на поднимлих від сонця полотнах і паперах, ще сьогодні тиснуться під вашу увагу на всіх вулицях цього безмірного города, від Пікаділів до крайніх передмість. Скрізь розліплені сторінки ілюстрованих журналів; бачите там цього „грядучого мужа" (coming man) з усіх боків: як він входив на конференцію, як з неї виходив, як розмовляв з журналістами всяких народів (з виїмком, розуміється, нашого). Де глянете, скрізь бачите магічне імя Сновдена — повторюємо: коли таке сьогодні, кілька тижнів після Гаґи, то що воно було підчас Гаґи!

Річ тут не в питанні про робітничу партію, чи про соціялістичну програму. Це вибух англійського націоналізму. Стара Англія, з якою, мовляв, по тому боці каналу замало числилися, ця стара Англія прийшла, мовляв, нарешті до слова. А заговорив це слово Сновден— зі своєю йоркшірською впертістю, зі своїми пристрасними очима, зі своїм блідим обличчям недужої людини, яка без двох палиць і ходити не може.

Хто міг чогось подібного надіятися в цій Англії, якої зверхнім виразником був ще недав-

во холодний і коректний Чемберлен, видержаний в словах, здержливий в рухах, з традиційним монокле́м і — з традиційним у консерватистів „франкофільством".

Саме цим франкофільством тепер і докоряють тут переможеним консерватистам. Франкофільством, тоб-то задалеко посуненою солідарністю з французькою політикою в Европі.

Польщею тут, на вулиці, ніхто не журиться. Одначе не треба бути аж дуже дотепним політиком, щоб злогадатися, що й польська політика післявоєнної Франції теж має своє містечко — але не першорядне, а далеке собі й скромненьке — в тому підйомі англійського націоналізму, який нині вяжеться з іменем Сновдена.

III.

В публичній бібліотеці „Таймс-а" стрічаємо знайомого француза, від давна тут поселеного, кореспондента париських і женевських газет. Перекинувши кілька книжок і кільканацять газет і журналів, виходимо з ним на вулицю і гнемо до нового великанського, модерно-парадного „Лайонса" при Оксфордській вулиці: кольосальний, кількаповерховий ресторан, з доступними цінами і з музиками. В ньому — маса народу. Не сотні, а тисячі людей. Услуга жіноча, в чепурненьких чорно-білих, уніформованих костюмах; тільки де-не-де якийсь наглядач чи контрольор мужеського роду: відомаж річ, що в Англії є 1 і чверть міліона надвишки жіночого елементу. В Льондоні ця надвишка розмірно ще більш зазначена, ніж на провінції.

Контрольор знайшов нам столик. Замовивши (обережно, щоб не попастися на якусь неможливу баранину, ще й на баранячому лої усмажену) свій обід, стягаю розмову на „політику".

— Що воно таке, ця неймовірна популярність Сновдена? — питаюся. — Що вона означує.

— Тільки сліпий не бачить, що робітничий уряд різко завернув цілу лінію англійської закордонної політики. Поведінка Сновдена в Газі і льорда Роберта Сесіля в Женеві, тай переговори, ведені в Америці — все те означає оконечний розрив з „сердечним порозумінням". Теперішній кабінет думає, що так краще прислужиться британським інтересам — це його право. Але й наш, французів, обовязок — вилічитися з традиций „антантської солідарности". Знаєте, чому Чемберлен сьогодні такий непопулярний? Тому, що він буцімто все йшов „у хвості Франції". Він десь колись мав сказати, що він „любить Францію наче жінку". Цим висловом йому раз-у-раз втирали ніс підчас виборчої кампанії. Коли з бідою він і вийшов послом, нужденною більшістю 40 голосів, Гендерсон аж руками сплеснув: „Монокль сера Овстена (Чемберлена) впав; на жаль, він ще не розбитий". З якою радістю Гендерсон був би привитав погром Чемберлена!...

IV.

Говорить мені таке французький журналіст, добре зорієнтований серед англійських настроїв. Скоштувавши блідого англійського пива і скривившись від нього — чи може й від думок, які думав — уста, мій французький товариш, по хвилині, далі міркує:

— А чейже таки Чемберлен є батьком Льокарна. Невже й це робітничий уряд злічує йому у вину?

— Як? Льокарно? Аджеж вони — партія пацифістів — скромно завважую.

— Так, цим людям вже й Льокарно занадто франкофільське. Сновден і товариші мріють про іншу угоду, англійсько-німецьку, тобто про Льокарно без Франції. На це можнаб їм сказати, що є й у Франції дехто, що думає про оконечну ліквідацію антанти (Едварда VII-ого і Делькассе!) і про французько-німецьку угоду, тобто про Льокарно без Англії...

Мій товариш нетерпляче здрігається (він вихований в націоналістичному ґерманофобстві) тай згірдно додає:

— Гарний собі результат лейбурської дипльоматії!

А ваш кореспондент полинув собі думками від того льондонського столика до тої далекої країни, до тієї „нашої, не-своєї землі", яка жде такого міжнародного ускладнення, який оконечно зліквідував би плоди антантської політики в цій частині Европи.

В. Панейко.

З наших зїздів.

I. Зїзд українських ґеографів.

В пятницю 27. і в суботу 28. вересня відбувся у Львові в салі Музею Наук. Т-ва ім. Шевченка **перший український зїзд учителів ґеографії**, що прибули на нього з цілого краю. Всіх учасників на зїзді 76, в тому числі 27 осіб зпоза Львова. Не прибув, на жаль, проф. д-р Степан Рудницький з Харкова, що оправдав телеграфічно свою відсутність на зїзді недугою.

Відкрив зїзд привітною промовою голова Учительської Громади проф. В. Радзикевич, по нім витала учасників голова ґеографічної секції д-р Олена Степанів-Дашкевич. До президії зїзду вибрано: почесним головою д-ра Ст. Рудницького, дійсним головою доцента краківського університету д-ра В. Кубійовича, заступником голови проф. Богдана Ставничого з Перемишля, секретарями д-ра Дрогомирецького з Рогатина і Богдана Кордюка зі Львова.

В першому дні зїзду відчитано шість рефератів (три передполуднем, три пополудні), а саме: два д-ра Кубійовича і по одному д-ра М. Дольницького, Ю. Полянського, С. Пашкевичівної і П. Сиротюка. По рефератах відбулася оживлена дискусія, в якій забирало слово поважне число промовців. Після першого раннішнього засідання зроблено теж спільну знимку учасників зїзду.

В суботу рано були учасники на показових лекціях ґеографії в наших львівських школах, а потім переводили над ними дискусію. Після того оглянули Музей Наук. Т-ва ім. Шевченка і зовсім солідну виставу української ґеографічної літератури, шкільних мап то-що. Пополудні радив зїзд над справою орґанізації учителів ґеоґрафії і приняв у цьому напрямі відповідні внески.

I. зїзд українських ґеоґрафів у Львові мав наскрізь діловий, поважний характер і був підготований дуже солідно. Користь з нього для його учасників і для науки ґеоґрафії взагалі очевидна.

Новий український епископ.

Обсадження львівського епископа-помічника (суфраґана), яке було актуальним майже через повні три роки, бо від смерти еп. Боцяна в 1926 р., остаточно на днях полагоджено. Від духовенства ще в початком 1927 р. вислано петицію до Риму, щоби на це місце призначено брата митрополита, о. Климентія, Ігумена студитського монастиря в Уневі. Однак просьба не віднесла успіху, як кажуть, головно з того приводу, що тепер у Римі з засади роблять молодих людей епископами, а до того не радо дають брата братові за помічника. Певне були ще й інші причини — політичні.

Вибір впав на о. д-ра *Івана Бучка*, ректора малої семинарії під назвою „інституту св. Йосафата" і професора богословія. Номінат два рази був іменований епископом (перший раз для канадійських українців), і за обома наворотами випрошувався, але цим другим разом Апост. Престол не уґляднив його просьби. Безперечно це гарна черта в характері Номіната — така безпретенсійність.

Родився він 1. X. 1891. р. в Германові, повіт Львів, як син тамошнього дяка, що й досі там живе. Ґімназію скінчив у Львові, був визначаючий фільольоґ. Теольоґію скінчив у Римі, де й докторизувався. Відси то й взялись його знайомства з римськими достойниками, котрі полюбили його й проти його волі уперто підносили його кандидатуру на епископа.

Висвятив його в Римі 21. II. 1915 болгарський епископ Младенов. Вернувши до Львова, о. Бучко спершу був сотрудником у св. Юра у Львові й конципієнтом консисторської канцелярії. Потім був префектом дух. семинарії через три і пів року. В 1919 р. підчас польсько-української війни став орґанізувати малу семинарію (в давній „Дяківській бурсі" на ул. П. Скарги у Львові), зачинаючи з 7. хлопцями. Нині цей його інститут має вже своє імя, звичайно називають його „бурса о. Бучка", а виховується в ньому около 90 учеників.

В 1923 р. Номінат був секретарем Апост. візитатора Дженокія. Від 1920 р. викладав фундаментальну теольоґію на нашім богосл. виділі. Два рази орґанізував паломництво до Риму, за що був відзначений хрестом заслуги і золотою медалею. Від кількох літ є радником митроп. консисторії і просинодальним екзамінатором. В неділю 29. IX. відбулась його інсталяція на архидіякона митроп. капітули, а як епископ-помічник має стати ґенеральним вікарієм. Еписк. свячення прийме в Римі, куди вибирається коло 7. X.

Номінат — особа загально люблена у Львові, як духовними, так і світськими, котрі його ближче знають. Зваживши, що Номінат належить до найщиріших приклонників митрополита, його номінацію треба брати як акт признання Апост. Престола для митрополита.

Номінатові складаємо щирі ґратуляції.

ФЕДІР ДУДКО.

Поваги до критики.

(Дещо з нагоди критичних виступів д-ра М. Рудницького.)

Відступаючи від загальноприйнятого правила, поміщуємо голос автора, що не є спростуванням, не змінюючи в цій статті ні мови, ні правопису. — **Редакція.**

Завжди був і є тої думки, що критика взагалі, а літературна критика зосібна, є тим необхідним каменярським правилом, без якого не істнувало б ні одної будови на світі. А коли б така й істнувала, то своєю безформенною накопиченністю матеріялу не сміла б претендувати на назву того, чим вона повинна б бути — будови.

Є один такий основний закон архітектоніки, який відомий у культурних народів, що встигли виробити для себе всілякі життьові й мистецькі правила. Звучить він так: мало того, щоб будова була міцна; треба ще подбати про те, щоб вона виглядала міцною.

Звідси — велике завдання критики. З добрим правилом можуть повставати пишні будівлі, які видаються міцними й могутніми, хоч і зроблені з гіршого матеріялу. І навпаки: скільки цінного міцного матеріялу може марно пропадати там, де не було правила.

І тому всяка критика, приложена туди, де, як у нас, цього цінного матеріялу цілі груди — є конечною передумовою культурного й мистецького розвитку організму-нації. І тому ті спроби річевої критики, з якими виступив в останніх днях на сторінках „Діла" д-р М. Рудницький в час повної нашої безкритичности й дегустування читача через ту безкритичність — треба тільки щиро й тепло вітати.

Але є й вимоги для критики.

Правидло мусить бути непогрішним. В противному разі воно не тільки не буде користним, а зіпсує. В противному разі воно не тільки **не направить,** — ціль всякої критики, — а може схибити.

Але й того ще мало. Є певні випробовані способи, як те правидло прикладати.

Знаю один такий повчаючий приклад. Відомий професор музики (в Київі) мав дуже талановитого, великого учня. Втіха щасливого професора не мае границь. Але професорові хочеться видобути від учня те, чого може не в силі дати людська творчість. Іспит. Останній іспит. І от професор відсилає по пробі учня додому з порадою — ще раз, глибше простудіювати тему. Результат: нещасний професор перед бездиханим трупом любимого учня. Від великого не зосталося нічого.

Непедагогічність професора? Так. Необережне користання правидлом.

О, вміння користуватися правидлом — дуже велика річ. Непедагогічно знуватися критиці шуліком над автором або гримнути громом над його головою. Критика — як той далекий грім: мусить погримувати час-від-часу й тим давать знати про себе. Як також ще більша може „непедагогічність" такої ситуації, коли критик з автором ходять разом на пиво, або хрестять дітей один у одного.

Але врешті не в тому справа.

А от у тому, що істнує на світі літературний забобон, що авторові „не випадає" відповідати на закиди критика.

Можливо, це має де-яке своє виправдання. Принаймні тоді, коли річевість цих закидів очевидна й незаперечена. Але уважаю абсолютним обовязком усякого автора вказати критикові на ті недогляди й недоречности в його роботі над авторськими творами, які тільки можуть ширити баламутство в широких масах, що завжди слова критики звикли приймати за останнє слово.

І от в цих цілях sine ira хочу вказати шановному критикові на ці місця в його писаннях, які невідповідно освітлюють твори автора цих рядків.

Питання: як міг шановний критик на підставі початкових томів повісти (бо ті два томи, які він взяв „у роботу" — є тільки третиною цілої повісти) робити виводи, обовязкові для всієї повісти?

Інтуіція — може відповісти критик.

В такому разі власне цієї інтуїції забракло шановному критикові, бо ті рядки, які подиктовані його „інтуіцією", грішать проти дійсности й задуму скритикованого твору.

Ціла „навала" його на 2-ий томик повісти, яка називається „Квіти й кров". Коли б критик виявив бажання знати де-які техничні подробиці виходу цього тому в світ (а про це він дуже легко міг би дізнатися й без свого бажання, здибаючись з видавцями книжки майже не що дня) —

ЗАМІТКИ і ВІДГУКИ.

Новий уряд в Австрії.

Минулого четверга австрійський парлямент вибрав новий уряд на основі пропозиції президента поліції Шобера, який згодився взяти на себе уряд союзного канцлера.

Заступником канцлера та військовим міністром є посол Воґоін (христ. соц. партія); міністр судівництва — посол горішньо-австрійського сойму Сляма (всенімець); міністр соціяльних справ — проректор віденського університету проф. Ініцер; сільське господарство — посол Федермайр (христ. суоп. партія); торговля й лучба — бувший президент республики Гайніш; міністр без портфелю — посол каринтійського сойму інжинір Шумс (представник союзу країв).

Міністерство фінансів та освіти буде тимчасово вести канцлер Шобер. Одначе вже вислано телеґраму до проф. Редліха, який є в Америці, з пропозицією, щоби він приняв уряд міністра фінансів. Міністром освіти мав би стати відомий у світі професор хірурґії Айзельсберґ.

Новий уряд має зложити заяву, в якій зазначить, що буде підтримувати рух Гаймвери, наскільки він буде йти леґальним шляхом.

За новий сойм ЧСР.

Розвязання чехословацького парляменту і розписання нових виборів.

Президент ЧСР проф. Масарик декретом розвязав чехословацький сойм, призначуючи нові вибори на день 27. жовтня. По останнім відомостям речинець виборів буде змінений. З огляду на те, що 27. жовтня припадає жид. свято, то — щоби уможливити повну участь у виборах словацьких і підкарпатських жидів — вибори будуть перенесені на день 20. жовтня. Приспішення речинця виборів ще й тому конечне, що новий сойм мусить полагодити бюджет перед кінцем цього року.

Розпущений сойм був вибраний в 1925 р. на шестилітню каденцію. На парляментарну більшість складалося вісім міщанських партій: аграрії або республиканська партія, клерикали або людовці, словацькі клерикали о. Глінки, німці (т. зв. активісти) й інші дрібніші групи. Хребетним стовпом міщанської коаліції були аграрії, представники великої земельної власности, і клерикали-людовці, представники дрібної (селянської) власности та міського дрібноміщанства (склепарів, ремісників то-що). Опозицію творили ріжноманітні соціялістичні групи й — очевидячки — комуністи. Проурядова вісімка була диктатором парляменту і всього державного життя. А одночасно вихід з коаліції хоч би одної проурядової групи розбивав парляментарну більшість і паралізував парлямент і уряд.

Як довго на чолі уряду пробував аграрій Швегля, так довго коаліційна більшість виступала солідарно. З хвилею, коли місце хворого Швеглі заняв Удржаль, передтим міністр краєвої оборони, відносини в коаліції почали псуватися. В коаліційному кабінеті аграрії мали трьох міністрів, а людовці двох. Це відношення втрималося й після приходу до керми кабінетом Удржаля, який спершу задержав теку міністра краєвої оборони. Але згодом він зрезиґнував із цієї теки і на міністра кр. оборони покликав свого однопартійця Вішковського. З тією хвилею порушено відношення між заступництвом у кабінеті на некорисіть людовців. Ці останні домагалися третього представника в кабінеті — хоч би без теки, але аграрії не згодилися. Незгода серед хребетних партій довела до захитання рівноваги в уряді і загрозила нормальну працю парляменту. Не зовсім вдоволені були й німецькі активісти, які своєю участю в кабінеті не осягнули сподіваних користей. Процес Туки у Братиславі, на якого боці стояв о. Глінка, настроїв ворожо до уряду словацьких клерикалів.

Очевидячки, поза цією парляментарною грою, яка захитала міщанською коаліцією, є глибокі розходження між самими міщанськими партіями, між селом і містом, між поодинокими національностями.

Це й довело до передчасного розвязання парляменту та до розписання нових виборів. Хто виграє, важко передбачити, але в загальному не сподіються різких змін в укладі парляментарних сил.

він довідався б, що цей том мав бути вдвоє більший і тільки деякі вигляди видавництва, яке не хотіло випустити великої книжки на ринок, примусило автора штучно переділити її на два випуски, перший з яких (в якому описані тільки „квіточки") й підпав його критиці. Другий же з „ягідками" (кров) лишився в авторськім портфелі аж по цей день і появиться тепер, після зміненого пляну, тільки, як 4-й випуск роману. Як же міг критик говорити, що „заголовок „Квіти й Кров" мало виправдує намір автора протиставити крівавим подіям особисті переживання закоханої пари" і що тут, мовляв, „нема цього намріреного контрасту", коли власне цей контраст мав бути підкреслений у повісти?! „Інтуїції" критика могла допомогти, коли б він не полінувався глянути на окладинку книжки, й цифра 1 на ній, поставлена, очевидно, не випадково, а з тим, що вона зобовязує до чогось і автора, і видавництво. Цікаво, що критик не добачив цієї цифри (а з ній виправдання **вимушеного переділу книжки!**), в той час, коли звичайні смертні читачі його не тільки бачили, але й зрозуміли.

Звідси відпадає сам собою закид критика що до відсутности „психольоґічного" моменту. Звідси й скороспілий висновок, що „палкі промови в обороні (того й того)... у повісти Дудка не причинки для характеристики дієвих осіб, не помічні засоби акції, а мета сама в собі".

Власне, коли б шановний критик не поквапився з цим заключенням, він побачив би, що ці „палкі розмови" є тими „причинками для характеристики дієвих осіб" (принаймні в томі „Квіти і кров"), і тільки ними.

Звідси й скороспіле припущення, що „ідеольоґічна метаморфоза закоханого чи закоханої в нежданo перетвореній соціяльній атмосфері" могла б „бути цікавою психольоґічною студією". Власне ця „ідеольоґічна метаморфоза" й лежить в основі цілого роману, а не тільки скритикованого одного випуску.

Ще одно: „Що саме автор хотів дати нам у своїй повісти?".

Почекайте, почекайте-но, шановний критику. Скінчу — побачите. Повісти пишуться роками (так я принаймні думаю й пишу). А повісти, які пишуться в умовах, що терніями (один з них — критична замітка) устелюють шлях до її закінчення, два рази стільки.

Більшого чогось, того, що довгими безсонними ночами непокоїло автора, що десятки разів вимагало переписування цілих розділів — не добачив критик у повісти. Научка для наших письменників: мати на увазі не публіку й критика, а тільки публику й себе. Все.

Говорить це не самозакоханий, як Нарцис, а суворий і дуже вимогливий до себе автор з великим життєвим і де-яким літературним досвідом. Автор, у якого в памяти слова одного з Б. Шовівських персонажів, що дуже грішив письменством, але одного разу відповів приятелям, коли його запитали, чи не себе самого він читає: „Панове, невже ви такої невисокої думки про мій смак?!".

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

Два покривджені — автор і критик.

Один із покривджених мною авторів кинув обвинувачення, проти якого боронитись не можна. Наша критика має більші й поважніші обовязки, ніж яканебудь інша. В інших літературах вона оцінює те, що автор написав; у нас вона повинна інформуватись про те, що він ще хоче писати і на підставі цього робити висновок, що він хотів сказати.

Ось приклад. Вибрав собі автор сюжет і ідею. Написав 2 томи, кожний майже на 200 сторінок, дав кожному з них окремий заголовок, а на другому на закінчення поклав навіть дату і місце, де його писав. Видавці і книгарні продають ці два томи й оголошують їх, люди читають і кожний ділиться своїми враженнями, не прочуваючи, що не має до цього... ніяких підстав. Правда: писав Золя кільканадцять томів свого циклю „Руґон-Макартів", Ромен Ролян свого кількатомового „Жан Крістофа", а Гельсуорсі свою повістеву епопею „Форсайт Саґу" — і після кожного тому критика забирала голос, оцінюючи кожний поодиноко, не користуючись при цьому ніякою ясновидючою інтуїцією, що автор пише далі.

А в нас?... Федір Дудко, бігме, не повірить, що мені зробили таку саму кривду, як йому. Вибрав я собі сюжет. Той самий, що він. Про „Чорторию" і „Квіти і кров". Щоби виложити ясно свою ідею, хотів я писати широко, й поволі. Тоді можна би розяснити: що таке критика,

Відгомін бомбових замахів підчас Східних Торгів.

Польська преса про висліди слідства.

Польські часописи повідомляють, що справа бомбових замахів у звязи із Сх. Торгами вияснилася завдяки енергічній праці політичного відділу львівської поліції Замахи ці виконали члени УВО. На чолі львівського відділу УВО був студент III. року фільософії львівського університету *Володимир Попадюк*. Він втягнув до роботи молодих людей, необізнаних із конспіративною роботою. Попадюк крім замахів на Сх. Торги уплянував був напад на почтову каретку, що перевозила гроші для одної з держ. фабрик біля Львова. Нападом тим мав кермувати Крушельницький. Напад на каретку в ост. хвилі відложили, бо актуальнішими вважали замахи на Сх. Торгах. Перед Сх. Торгами плянували теж убивство комісаря політ. поліції Федунішина, який вів слідство в справі нападу на почту при в. Глибокій „Сурма“ закликувала до пімсти на Федунішина за биття арештованих виконавців нападу. Та і напад на Федунішина відложили на пізніше.

Правою рукою Попадюка був *Тарас Крушельницький студ.* II. року фільософії. Він вербував членів для УВО. Йому вдалося втягнути кількох молодих людей, м. и. *Йос. Кирилюка* 25-літнього хлібороба, сина бувш. лісничого: *Наорлевича* 21-літнього сина огородника зі Знесіння; *Вол. Лемішку* 22-літнього урядовця в підприємстві „Наша Хата“; *Льва Гошовського* 20-літнього переплетника; *Вол. Махніцького* 27-літнього маш механіка; *Вол. Добрянського* 24-літнього уч. прив. гімн.; *Ром. Качмарського* гімн. абс. (якого брат відсиджує кару за напад на почту при вул. Глибокій) та *Андрушка* (якому закидають виконання замаху на гол. двірці) й *Огородника*. Крім тих до того гуртка входили *Ром. Біда, Мих. Терещук* і *Ів. Вацик*. Арештовано теж кілька жінок.

Попадюк вистарався вибухових матеріялів: азотного квасу, бензини й екразиту. Бомби були але зроблені, тому вибухли скорше, ніж було обраховано. Бомби мали кинути Біда, Терещук і Вацик. Вони оглянули Палату Мистецтва, нафтовий шиб, адм. будинок Сх. Торгів і стайні для вистави худоби й дом. птиці. В Палаті Мистецтва мали кинути бомбу підчас присутности мін. Квятковського й ін. визначних держ. урядовців, а рівночасно підпалити три згадані будинки. В дні отворення Сх. Торгів усі три вище згадані зібралися на Стрийськім цвинтарі. Тут прийшов Попадюк, опісля повів їх до ресторану Лемеля при вул. Кохановського. За хвилю приніс їм виб. матеріял.

Змовники натрапили на трудноші, бо поліція одержала довірочні вісти про пляновані замахи й обсадила Сх. Торги. Змовники втратили відвагу. Щойно коло 1. год. вибралися на Сх. Торги. Терещукові вибухла бомба на вул. Понятовського. Вибух почув Вацик, який мав підпалити нафт. шиб. З жаху кинув бомбу в корчі й утік. Ром. Біда мав кинути бомбу на адм. будинок Сх. Торгів. Не міг на це рішитися, тому коло 2. год. лишив валізку в касієрки Ротівни та сказав, що відбере її хтось, покликуючись на його назвище: Редер. Валізка вибухла в год. 9.30.

Як уже вище згадано, польські часописи твердять, що членів для УВО вербував Тарас Крушельницький. Запрошений „Кружком Українок“ учив. співу в знес. читальні. Згаданих членів звербував підчас проби жін. хору й обіцяв їм заплату. Коли вдалося намвоити йому трьох перших заприсяг їх „на револьвер“. Крушельницький передав заприсяжених Попадюкові. Попадюк пояснив їм відносини в орґанізації та повчив як мають зізнавати в евент. поліц. і суд. слідстві. Дальших членів: Лемішку, Гошовського, Махніцького, Вацика та Добрянського заприсяжено на Знесінні. Вбивство Федунішина уплянував також Попадюк. („Слово Польске“ пише, що Крушельницький.) Біда мав слідити ком. Федунішина, а вбити його мали Качмарський, Наорлевич, Лемішка та Юр. Онишкевич. Вбивства мали доконати на пл. св. Антоія, де Федунішин щодня висідає з трамваю між 10 і 11 год. Качмарський, Огородник і Біда споміж страганів мали стріляти у Федунішина, а Наорлевич, Лемішка та Гошовський мали стрілами помогти до втечі вбийникам і стріляти до кожного, хто перешкаджав би втечі. Визначено вулиці, якими мали втікати.

Загалом у звязи з бомб. замахами сидить у судових арештах 30 людей зі Львова та провінції.

—о—

Комунікат ББ.

ББ. оголосив 28. вересня комунікат, у якім сказано, що ББ. заініціював був конференцію не в соймі, себто на терені політ. боротьби. На конференції можна було устійнити бодай порядок праць комісій та означити ріжниці думок. Конференція могла теж спричинити дискусію в справах конституції. На предложення це сойм. партії (за виїмкою Рев. Фракції, НПР лівиці, Жид. Клюбу та Стр. Хл.) дали відмовну відповідь і тимсамим ухилилися від того, щоби посунути вперед конст. справи.

—о—

Повітряна фльота Ватикану.

Сензацію в Римі викликало, що Ватикан замовив кілька літаків. Літаки ці, самособою, використані будуть лише для комунікації представників влади Ватикану і мешканців.

—о—

Борвій на Фльориді.

Із Міямі повідомляють, що жертвою борвію в Насав впало около 20 людей. Всі будинки знищені. Телеф. комунікація перервана. Корабель „Прінцес Монтань“ розбився об скелі біля Насів. Його подіравило в кількох місцях.

—о—

Зі спортового життя.

Україна — Світезь 3 : 3 (2 : 2).
Україна II. — Світезь II. 2 : 0 (1 : 0).

До змагань з мистцем львівської Б-кляси Світезю виступила перша дружина України у складі: Новицький (ворота), Ґрещук, Скрегота (оборона), Воробець, Рак, Цвмбала (поміч) і Жук Маґоцький, Лисик, Петрів, Терлецький (напад). Відсутність нездужуючого Кобзяря, якому лікар наказав відпочинок, давала дуже сильно відчуватися в нападі, що через те стратив на пробоєвости, а передовсім на доцільности стрілів. Україна була без сумніву дружиною ліпшою і технічно переважала свого противника у всіх частях, але тої своєї переваги не вміла використати циферно. Світезь грала незвичайно амбітно і з великим запалом і цим своїм прикметам завдячує ремісовий вислід змагань. Ґолі для України стрілили: Лисик 2 і Маґоцький. Видців ок. 800.

Друга дружина України перемогла легко резерви Світезі, при чому гра цих дружин була спокійна до самого кінця — в противенстві до неспокійно-нервової гри обох перших дружин, особливо в другій половині. До того причинилася головно нездисциплінована частина нашої публики, що замісць підбадьорити нашу дружину, всякими штубацькими вигуками на адресу судді і грачів Світезі робила атмосферу просто нестерпною. На будуче такі нездисципліновані елементи рішуче не повинні мати місця на українському грищі.

Змагання лігових дружин.

Львів. Рух—Чорні 5:2 (4:1).
Краків. Гарбарня—Варшавянка 5:0 (3:0).
Краків. Краковія—Леґія. 3:3 (1:1).
Варшава. ЛКС—Польонія. 2:1 (1:0).
Лодзь. Туристи—Варта 2:1 (0:1).
Катовиці. Висла—ІФЦ 4:2 (1:2).

За вхід до Ліги.

Львів. Лехія—9 пац. (Седльці) 5:2 (1:1).

Дужання в спортовім цирку.

В четвер (26.) і в пятницю (27. вересня) відбулося знову по пять дужань. В четвер вийшов Щербінський переможцем над брутальним Горвачком, якого здискваліфіковано. Тяжкий і сильний Віллінг у 22 мін. поклав Самсона, що в цьому році видимо ослаб. Штекер поклав несподівано кольоса Шнайдра вже в першій мінуті, Ґрінберг у 6 мін. — Шварцбауера. Боротьба Пошофа з Бартником по 20 мінутах не дала висліду. — В пятницю цирк мав сензацію, бо до змагань з Пошофом зголосився атлет у масці. Був ним, як виявилося, інструктор тяжкої атлетики Йосиф Верма, якого Пошоф поклав у 7 мін. Висліди інших змагань такі: сильний Бартник поклав у 5 мін. Горвачка, Самсон у 6 мін. Брікнера, Карш у 41 мін. — Шнайдера (з подвійного нельсона). Остання пара: Щербінський-Ґрінберґ, звела між собою прегарну технічно боротьбу, яка по 20 мінутах не дала ніякого висліду.

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Іван Сас-Лісковацький, бувш. радник скарбової палати, комісар Народнього Дому, помер 29. вересня в 67-ім році життя. Похорони у вівторок 1. жовтня з дому жалоби при вул. Дверніцького ч. 9. В. Й. П.

чи є в ній „каменярське правило“(!) і „певні, випробовані спроби, як те правило прикласти“, — чи вільно критикові бути шулікою (Дудко пише „шуліком“; може „жуліком“?), далі: що таке повість, чим історична повість ріжниться від історії, публіцистики й педаґоґії, — що значить техніка твору, форма, ідея... словом: було би роботи на пять томів. Та редактор, зовсім так-само як видавці Дудка, заявив мені: „Ні, це для вас задовго... Скоротіть це до одного фейлєтону“. І я скоротив. Те, що міг сказати ширше, попробував сказати на один раз. І що вийшло? Нарушив я повагу критики. Якби замісць обмежитись до лєктури повісти Дудка, я був пішов до його видавців, повага критики була би вратована. Вони були би мені роз'яснили, що автор двома томами щойно розмахнувся, а далі все буде ясно й цікаво.

А так? Перший докір: „непедаґоґічно“. Свята правда. Коли автори хотять виховувати повістями молодь, а хтось показує, що це не дуже педаґоґічна лєктура, то цим підриває їхній авторитет.

Другий докір: „ще більша може „непедаґоґічність“ такої ситуації, коли критик з автором ходить разом на пиво, або хрестять дітей один у одного“. Це справа світогляду. Є в нас і інша метода, більше поширена. Ті, які разом пють пиво (однопартійники, одновірці і всі, що „роблять в одним інтересі“), вважають, що найбільше ідейною поведінкою є боронити найбільших дурниць своїх кумів, а нападати принципіяльно за кожний виступ своїх „ідейних“ (себто дуже часто: особистих) противників.

Яке в нас зрозуміння обєктивности в критиці — найкращим доказом цього, що такий закид робить мені автор, в якого повісти напротязі всього тому ходять гочч себе дружньо у поспалі революційної боротьби ідейна „уенерівка“ й ідейний комуніст. Їм це вільно, а критикові з автором ні.

Нема ради. Коли критик не в силі збагнути твору автора, це вже вина одного з двох. А може видавця. Дивне лишень, що в таких випадках покривдженим уважає себе автор, а не критик. Лава присяжних — читачі — завсіди є за покривдженим. А більшість завсіди у нас пересвідчена, що автора „нищать“ з якихсь-там неясних, особистих чи партійних мотивів, навіть... коли сказана собі ними взаємно правда не в силі нарушити їхніх товариських взаємин.

І навіть ті читачі, що нишком погоджуються з осудом критика, заявляють, що правди не слід говорити прилюдно, бо це непедаґоґічно й непатріотично. І доказ: неодин учень, оцінений несправедливо вчителем кінчить самогубством. На щастя, відношення критика до письменника не має нічого спільного зі школою, де пишуть „дуже добре“ і „недостаточно“.

І ще раз треба повторити: одна справа літературні прикмети твору, друга — його педаґоґічно-патріотичний успіх.

Та навіщо переносити сумні явища педаґоґії до літератури? Адже в цій царині істнує один чудовий закон справедливости. Автор і критик звертаються здебільша до зовсім інших читачів. Навіть та сама їхня авдиторія ділиться на дві частини, з яких одна признає рацію авторові, друга критикові. Автор має завсіди більше даних, щоби захопити собою авдиторію, він може користуватись квітами поезії і запахом крови. А критик мусить навіть захоплення перепустити крізь призму холодної рефлєксії. Результат? Публика має жіночу вдачу; їй лекше промовити до серця, ніж до розуму.

Сокільське свято у Львові.

Виступ соколів та сокілок у 35-ліття Сокола-Батька.

Як уже нашим читачам відомо, в суботу 21. в неділю 22. вересня ц. р. відбулося у Львові сокільське свято з приводу 35-ліття Сокола-Батька. Першого дня (в суботу) відбулися легкоатлетичні змагання сокільських і спортових дружин, яких осяги (деякі дуже замітні) були у нас вже подані. В неділю відбулося дійсне сокільське свято, і про нього хочемо сказати тут кілька слів.

Зачалося недільне свято серед дуже непевної погоди вже в 7. год. рано польовою Службою Божою, яку відправив о. Омелян Горчинський. Служби Божої вислухали всі ті сокільські жіночі й мужеські чети, що прибули раненько на площу вправ, аби відбути переполуднем потрібні проби. З львівської громади не було в тому часі майже нікого.

В год. 3-ій пополудні зачався прилюдний виступ сокільських рядів, якому приглядалося до 3.000 видців. Учасників сокілок і соколів було до 1000. Дошкульне зимно і майже безперервний дощ відбилися безперечно дуже відемно як на фреквенції руховиків та руховичок, так і на фреквенції публики, тимбільше, що після спалення трибуни нема тепер де на площі Сокола-Батька перед дощем сховатися. Коли взяти це під увагу, то фреквенцію на святі Сокола-Батька можна вважати зовсім вдоволяючою.

Під звуки орхестри львівських трамваєвиків зачалося пополудневе свято переглядом сокільських чет, що випав доволі справно. Особливо гарно виглядали барвні ряди сокілок. Після того бачили ми тільки вправи вільноруч сокілок, вправи на приладах, вправи списами та вежі. Всі ці вправи випали бездоганно, не зважаючи на розмоклий терен і безнастанний дощ. Інші точки заповідженої програми змагань, на жаль, не могли відбутися, бо серед рясного дощу було це просто фізично неможливо.

Свято, зваживши всі ті перешкоди, можна уважати на загал удатним. Шкода тільки, що вложена в його підготовку енергія та праця не виявилися через оті перешкоди в такому прилюдному пописі, який можна булоб оглядати при іншій погоді.

Два міжнародні студентські зїзди.

1) XI. Конгрес Міжнародньої Студентської Конфедерації.

(Докінчення.)

В III. комісії розбирали справи виміни студентства між поодинокими країнами та континентами, відтак справу публікацій, еквіваленції академічних дипльомів, справу поїздки українського студентського хору до західної Европи, організацію студенських екскурсій до СРСР, то-що.

Дотично українського хору ухвалено продовжувати заходи для його висилки до скандинавських країн та до Німеччини.

Над справою організації екскурсій до Рад. Союзу виввязалася була надзвичайно оживлена дискусія, яка тревала дуже довго і в якій забирали голос всі делегації, при чому український делегат подав правдиві дані про відносини на Радянській Україні. Всі промовці (навіть соціялістичні студентські представники з Латвії та Данії) висловилися проти організації екскурсій в імени Конфедерації до Рад. Союзу, а це тому, що европейський студент там нічого не навчиться та нічого не побачить, бо заграничному студентові показують студенти в СРСР тільки потьомкінські села.

В патій комісії предложила наша делегація обширний реферат про економічне положення українського студентства, його самодопомогову акцію, кооперативи, студентські доми і т. д. Комісія ствердила, що українське студентство виявляє в економічній ділянці досить поважну активність.

Славянська комісія не сходилася цього року взагалі на наради, бо грозило їй цілковите розбиття та упадок славянського престіжу на міжнароднім студентськім форумі. Річ у тім, що вже в кульоарах висунено три славянські мови на наступний шкільний рік у Конфедерації: українську, польську та московську. Ще найбільші шанси мала московська мова, бо її підтримували полудневі славяни, особливож болгари. А тому, що прийняття одної з цих трьох мов як четвертої офіціяльної мови в Міжнародній Студентській Конфедерації потягало за собою розбиття славянської комісії, славянські делегації погодилися на „статус кво", себ-то, що чеська мова лишається й на найближчий академічний рік четвертою міжнародньою мовою в Конфедерації (побіч англійської, французької та німецької).

При кінці будапештенського зїзду роздала українська делегація між чужинців дуже багато української інформаційної літератури в чужих мовах. Особливо великий попит за цею літературою був серед мадярів, шведів, еспанців, італійців та німців.

Українська делегація брала участь у всіх офіціяльних приняттях (міністерства закордонних справ та шкільництва, головного міста Будапешту і т. д.).

На закінчення хочемо ствердити той сумний факт, що українська делегація була цього року дуже мала й тільки з дуже великим трудом могла вона виввязатися зі свойого завдання, тим більше, що українці заступали в Будапешті також і білоруське студентство, яке не могло приїхати до Будапешту. Край не підтримав цього року наше студентство в його міжнародній акції, Америка також ні, а українська еміграція в Европі тільки частинно. Хоч не можна краєвому студентству закинути цілковитої пасивности супроти нашої міжнародньої акції, то всеж таки його цьогорічна поведінка в цій справі аж надто дивна й незрозуміла. Сподіймося, що на слідуючий рік буде ліпше.

Капотівський.

НОВИНКИ

— **Український Університет у Празі** вже почав записи студентів на зимовий семестр 1929-30; вони будуть продовжуватися до 15. жовтня. Виклади почнуться з цього-ж 15. жовтня.

— **Талергофські торжества.** Наші галицькі „русскі" на знак свого життя і діяльности від часу до часу устроюють талергофські торжества, на яких крім Богослуження за померших талергофських страдальців проголошують більш або менш крикливо-маніфестаційні промови та виявляють у всякий спосіб свою тугу за „единою і недѣлимою". Недавно устроїли вони таке торжество у Куликові. А що перемиський владика заборонив священикам брати в ньому участь, Богослуження відслужив їм місцевий, латинський парох у костелі. Найближче чергове торжество має відбутись у Перемишлі, головно заходом світських „труженників", які резиґнують і з латинського і з греко-кат. Богослуження, а мобілізують всіх православних батюшків Лемківщини і з ними та при їх участи будуть поминати талергофців та бодритися до дальшого ширення „віри батьків".

— **З українського музичного світа.** З українських музичних кругів у Відні повідомляють нас, що 24. вересня ц. р. відбувся там вступний іспит до Державної Музичної Академії. З наших землячок здала іспит на найвищий курс молоденька пяністка п-на Марія Вишницька, з 8-го року Музичного Інституту ім. Лисенка в Перемишлі, учениця відомої пяністки п. Володимири Божейко. Іспитова комісія признала, що наша землячка найкраще підготована з усіх, що здавали цей іспит. Це доказ, що Муз. Інститут ім. Лисенка під мистецьким проводом першорядних сил дуже гарно розвивається, коли дає елевів до одної з перших Музичних Академій у світі. Зокрема бажаємо молоденькій пяністці якнайкращих успіхів у її дальшій праці.

— **Львівські самогубці.** За один день було у Львові аж чотири спроб самогубства, з чого три жіночі: одна жінка поліційного агента випила велику склянку йодини з алькоголем, друга легка дама пила чисту йодину, третя жінка вчителя зважилась спробувати аж отруту на щурі. Врешті 25-літній молодець, Станіслав Бяли, що вийшов після кількамісячної вязниці за крадіж так набрид собі життя, що теж випив з розпуки замісць горілки отруту. — Майже самогубцем можна вважати бувш. підполковника російської армії Волод. Бранда, що пив у Львові від літ без тями, аж алькоголем затроївся на смерть.

— **Вкрали гроші, ще й чоботи здерли.** Якийсь помисловий злодій причепився на вул. Леґіонів до торговця худобою з Погорілець (біля Перемишля) Бавма під притокою, що він найшов його портфель. Щоби зревідувати Бавма, запровадили його з товаришем до брами камяниці при згаданій вулиці, де оба переглянули кишені та його портфель. Портфель передав злодій товаришеві, завинений в газету. Після того стягнули з Бавма чоботи, нібито, щоби переконатися, чи не сховав портфелю за халяву. Тепер уже, не знайшовши в чоботах нічого, віддали Бавмові його портфель, завинений в газету. Один злодій відійшов, а за ним утік і другий з Бавмовими чоботьми. Бавмові замісць 1.865 зол. дали в газеті тільки скравки паперу.

— **Комірне для одної кімнати.** На жовтень приходить нова автоматична підвишка 6 проц. на 1-кімнатні помешкання. Зате ці комірники не будуть уже платити окремого додатку за воду і оплати за канали.

— **Жертва хабарництва.** В окружнім військовім шпиталі в Кракові повісився у неприємнім місці на власних шлейках сержант Хомік, що там лічився. Причиною самогубства були викиди совісти, що він у свій час був свідком у процесі проти військового лікаря Рожанського, обвинуваченого в хабарництві при бранці. Хомік рішив своїми зізнаннями про засуд Рожанського.

— **За полекшою для сторожів і комірників.** „Газета Поранна" принесла 29-го ц. м. статтю на актуальну тему для мешканців Львова. У ній домагаються, щоби комірники поодиноких камениць мали ключ від воріт дому, а не потрібували ждати аж сторож прокинеться. За цим промовляють такі аргументи: 60 проц. каменичних сторожів умирає на запалення легенів; вони вибігають зпросоня розхрістані та неодягнені в студену ніч з теплого ліжка або постійно сплять одягнені, бо не можуть що кілька хвилин одягатись і роздягатись. Далі: нерідкі є випадки, коли дзвінок від воріт псується і комірник мерзне довго на дворі, іноколи не маючи змоги переночувати в хаті. На чужині, в Німеччині й в Англії, кожний комірник має власний ключ. У Франції сторож відчиняє ворота автоматично, не встаючи з ліжка. Арґумент деяких власників домів, що сторож відчинюючи ворота не впустить злодіїв, не видержує критики.

— **Ріжні вістки.** Комісаріят освіти СРСР поклав на індекс твори жидівського письменника Шальома Аша за те, що він виступив проти радянського уряду. — „Вечерняя Москва" приносить звістку, що новий комісар освіти Бубнов видав розпорядок про мілітаризацію шкільної молоді. — Міжсоюзна комісія для справ Рейнщини знову радитиме в Вісбадені. — Болгарське телеграфічне аґентство заперечує буцім-то король Борис освідчився румунській княжній Ілеані. — Скількість осіб, що приїзджає до Марієнбаду й Карльсбаду зростає з кожним сезоном; цього року було в першім 42.000 гостей, а в другім 64.000. — У Біярріц якийсь невідомий украв з кімнати підчас сну голяндського консуля в готелі дорогоцінности на півтретя міл. франків. — На залізничім шляху недалеко Кочане (Югославія) відкрили три пекольні машини перед приходом поїзду; їх підклали імовірно македонці. — Світовий мистець у ситківці француз Лякост заручився з жіночим мистцем франц. ґольфа Сімоною Тіон.

З концертової салі.

Концерт для учасників конгресу „Просвіти".

В неділю 22.IX. святкувала „Просвіта" свій ювилей концертом, що відбувся для учасників Освітнього Конгресу в салі Лисенка. Ось жмуток вражінь з того концерту, влаштованого заходом львівської філії „Просвіти". 10 мінут перед 20-тою годиною, на яку був назначений початок концерту, підходжу до будинку Музичного Товариства. Перед будинком товпляться люди. Довідуюся, що ждуть на кінець кінової вистави, яка відбувалася в тій самій салі, в якій має бути концерт. Входжу у вестибуль і з трудом протискаюся крізь товпу народу, що стиснулася головно біля малої будки, над віконцем якої видніє напис: „Каса". Шукаю очима, чи ще де нема каси і зір мій паде на великий стіл, на якому видно білети. Один з трьох панків, що сиділи біля стола, вже готов був запропонувати мені білет на — жидівський молебень, який відбудеться за кілька днів у цій-же салі.

Полагоджую формальности таки при касі і в гардеробі (добре що у мене сильні лікті!) і йду на гору, до салі. Кіно ще грає, хоч вже година 20.05. Міркую, що є час піти на прохід, відходжу і вертаю в год. 20·30. При вході до салі багато людей ґуторить, покурює папіроски, а навіть спльовує на долівку. На ній паперці недокурки, рештки станіолю, то-що, а все те в „артистичному" непорядку, як і пристало на дім — українського мистецтва.

На салі народу багацько. Більшість від шукує свої місця. Дехто безрадно допитується за білетами. Більше практичні сідають там, де ще ніхто не сидить. Деякі з них „мають характер" і не вступаються з раз занятого місця навіть тоді, коли хтось має нахабність мати число білету, саме на „окуповане" місце. Тому стаю разом з іншими під стіну і розглядаюся по салі. Вона відновлена. Найбільше видно це по новеньких написах: Wyjście, I miejsce і т. д. Зворушливий приклад des friedlichen Durchdringen сусідської культури аж в мури української інституції, підчас концерту „Просвіти".

Нарешті по 40 мінутах спізнення зачався

концерт. Програму його розділили між себе два мішані хори, оркестра і рецитаторка.

„Хор жовківської дільниці під проводом радника Купчинського", як було видруковано на афішах, розліплених по місті, співав трьома даворотами. Співають з памяти, з непоганою справністю в ритміці, зате з меншою в інтонації. Голоси незіспівані. Часто чути „сольові" писнення чи гукнення. Одностайного якогось звуку хор не має. Найбільше відчувається це у „forte". При цьому маленькому складі і невирівняних голосах виходили такі місця, як „Чи чула ти" в Леонтовича: „За городом качки пливуть" — просто комічно. Правда, вина тут і диріґента, який наче з розмислом заставив тенорів і підбасків (басів там не було чути!) співати це місце значно повільніше, як решту композиції, і тим дав свому хорові нагоду показати всі голосові недостачі. Взагаліж диріґент, як було видно, поклав досить праці коло розучення репертуару, не зумів дібрати репертуар. Поруч творів Леонтовича і Людкевича співано ще й річі, які не повинні мати місця на концертовій салі. Під ту категорію попали, на жаль, і „стрілецькі пісні" Гайворонського, які впаковано у якусь неможливу „вязанку", написану на мішаний хор у неможливій формі і ще неможливішій гармонізації. Просто прикро вразило виконання О. Нижанковського „Гуляли" — мішаним хором. Той, хто цю річ, подуману на мужеський хор і як рідко майстерно обчислену на звуковість мужеського хору, „переробив" на мішаний хор, дав доказ, що цілковито не визнається ні в ріжницях звуковости мужеського й мішаного хорів, ні в композиції самій! Мені просто дивно, що диріґент все таки львівського хору не звернув на це уваги. Поминаю вже правну сторінку справи: чи смів той незнаний „композитор" переробляти цю річ без дозволу спадкоємців О. Нижанковського, від якого смерти не минуло ще 30 років?*) На зверх хор представлявся дуже гарно завдяки одностайному одягові як жінок (білі блюзки з уставками на рукавах) так і мущин.

Хор з Радехова куди кращий. Це дійсний хор, який не тільки умів дати справді хоральний звук, але й розпоряджає доволі великою скількістю музично- й хорально-виразових засобів. Не було тих засобів надто багато, але ті, які були, були хором опановані. Зокремаж диріґент старався не виходити поза звукову й технічну спроможність свого хору. Примíром розвивання від „pianissimo" до „forte" було нераз бездоганно переведене, а „forte" все було в межах звукової спроможности хору як цілости. Деякі місця були таки дійсно гарно й по хоральному відспівані. Слухач, який мимоволі мусів піддатись такому враженню, радо забував про неґативні сторінки співу цього хору. Бо й тут не бракувало „сольового" писнення чи рикнення, і тут повторяв диріґент кілька разів ту саму фразу з тою самою інтерпретацією. Але цілість була смачна, шляхотна. Тому й жаль було, що радехівський хор не витримав своєї лінії і злакомився на славу у „широкої" публики, співаючи додатково — „Гандзю"... Рівнож не можу зрозуміти, чому вставлено в програму цього концерту церковний твір російського композитора Архангельського? (До речі, мушу згадати, що цю річ співав рад. хор чи не найкраще з цілого свого репертуару!) Чи не можна було хоч на ювилейнім концерті „Просвіти" заповнити програму виключно українськими творами? Але, що правда, коли тими українськими творами малиб бути такі, як „Гимн Просвіти", що його співав рад. хор під кінець концерту, то краще вже Архангельський! Зверхня поява радехівського хору була теж дуже гарна.

На цьому концерті виступила ще й „оркестра". Грала „Українську суіту" великого російського музики Рубінштайна. Перш за все треба памятати, що багацько чужинців (головно росіяни) писали композиції, означувані їх авторами як „українські". Що в цих творах в найкращому випадку тематика (часом і вся) основана на українській пісні — це ще не значить, що дух цих творів український і що вони по своїй суті українські! А в нашому випадку було місце, означене „tempo di mazurka". Що має робити „tempo di mazurka" в „Українській суіті", коли український танок не знає темпу тридобового, не знаю, як рівнож не розумію, що має робити така українська суіта на концерті „Просвіти" у Львові. А грала цю суіту ось яка орхестра: 7 скрипок, чельо, бас, флет, клярнет, гобойка, трубка, тромбон (по одному грачеві). Ясно, що така орхестра не могла дати навіть ілюзії симфонічної орхестри. Розстроєне пяніно під руками грача, що навіть не вміє рівночасно вдарити обома руками, не могло додати цій „орхестрі" повноти звуку, як рівнож всю цю „орхестру" заглушуючий бубон (не тімпан!) не міг дати враження сили, а чінелі, що мали звук розбитого кусника бляхи, не могли дати „блеску". І хоч диріґент диріґував і смиком (у правій руці) і скрипкою (в лівій), і хоч сам час до часу „приґравав", це не помогло! Колиж ця орхестра стала ще грати „Нові квіти — відгомін з України", між якими є такі цілком нові квіти, як „Реве та стогне", „Віють вітри", „Ой не ходи Грицю", „Ох, я нещасний" і т. д., і все це в неможливій гармонізації й інструментації, то мимоволі хотілося спитати з болючого сорому: Чому це все? Нащо? Кому це потрібне?

Була ще деклямація. Хоч яким пережитком наших концертів є всякі промови й деклямації, то це була одна із ясних точок цього концерту. П-а Н. Юрчинська промовила словом Олеся коротко, ясно, всім зрозуміло. Рецитаторка просто примусила слухачів зрозуміти не лишень слова поезії, але й те, що було між словами. Та щож? Не всі чули цю поезію, як і не всі слухали того, що гралось чи співалось. Було багато таких, які собі преспокійно розмовляли підчас співу чи гри, а немало таких, які повиходили на коритар перед входом до салі і там балакали свобіднише, покурюючи при цьому папіроски. А слова й дим ішли отвертими нарозтіж дверми на салю і мішались із темпом тих, що балакали на салі, творячи своєрідну „симфонію". Колиж до цього додати ще виходження з салі і входження до неї з річами, що було сполучене з протискуванням через натовп людей, з перепрошуванням, вибачуванням і т. д. — і все це підчас продукцій — то образок буде може й неповний, та зате переконуючий!

Так виглядав концерт для учасників Конґресу „Просвіти". Р. Отсен.

*) На мій запит, поставлений присутньому на концерті синові пок. О. Н., Несторові Нижанковському, він відповів, що нічого про це не знає.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Понеділок 30-го вересня, год. 7·30 веч. „Барон Кінель" (50% знижки).

Вівторок 1-го жовтня, год. 7·30 веч. „Паґаніні". Виступ М. Вавжиновича.

Малий Міський Театр:

Понеділок 30-го вересня, год. 7·30 веч. „Гарна історія" (50% знижки).

Вівторок 1-го жовтня, год. 7·30 веч. „Поїзд марево".

Кіна.

Апольо: „Остерігаю" (Лявра ля Плянте).

Касіно: „На захід від Занзібару (Льон Чаней).

Кольосей: „Том Тідер побіджує" і „Невільник арени".

Лев: „Дальші Тарзанові пригоди".

Люна: „Винятий зпід права".

Марусенька: „Гріхи батьків" (Янінґс).

Оаза: „Вулична співачка" зі співами (Мейрі Пікфорд).

Палас: „II перчик".

Пан: „Д-р Шефер. лікар жіночих недуг".

Пасаж: „Пімста еспанця".

Стилеве: „Кікі — танцюристка з Фолі Бержере" і „Потоптана честь".

Фатаморгана: „Поліцмайстер Тагеєв", Запольської.

Химера: „Дочка полку".

Утіха: „Князь лісів" (Дуглас Фейрбенкс).

Спортовий цирк.

Міжнародні змагання в дужанні в цирку при вул. Копеника ч. 33. Початок щодня год. 8·30 веч.

Програма радіо.

Вівторок 1-го.

Варшава (1411,7) 18·00 Симфонічний концерт.

Познань (334,8) 23·15 Музика до танків.

Катовиці (408,7). 19·20 „Страшний Двір" Монюшка.

Ляйпціґ (259) 20·00 Пісні.

Талін (296) 17·30 Концерт радіоорхестри солістів.

Льондон (356,3) 20·30 Концерт.

Штутґарт (360) 20·45 Вечір пісні й рецітації.

Франкфурт (390). 16·15 Концерт.

Берн (403) 20·00 Концерт хору.

Берлін (418) 20·30 Музика вел. міста.

Стокгольм (436). 20·10 Народні пісні.

Рим (441). 21·00 „Аіда".

Праґа (487) 20·40 Концерт. 21·30 Скрипка.

Міляно (501). 20·30 Оперетка.

Брюссель (509) 21·15 Концерт.

Відень (516,3). 20·30 Фільгармонія. Орхестра.

Мюнхен (533). 19·30 Концерт радіоорхестри.

Будапешт (550). 20·15 Концерт тріа.

Москва (825). 18·30 Концерт і симф. орхестра.

Ленінград (1000) 19·00 Опера.

Харків (1304) 20·35 Симфонічний концерт.

Париж (1725). 21·35 „Жонґлер з Нотр-Дам".

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Український Театр під дирекцією П. Карабіневича. 536 9—?

Микуличи:
Понеділок 30.IX. „Осінні маневри".
Вівторок 1.X. „Чесна Сузанна".
Середа 2.X. „Пташник з Тиролю".
Четвер 3.X. „Барон циганів".

Вписи на річний курс торговельний для абітурієнтів приймає Торговельна Школа у Львові, вул. Корнияктів ч. 1. до кінця вересня 1929 р. — Виклади починаються дня 8. жовтня о год. 4. попол. — Прохання про принятя належить вносити письменно, долучуючи матуральне свідоцтво до Дирекції школи. — **Дирекція.** 600 2—3

Замість вінка на могилу бл. п. Юлії Твердохлібової складають на „Рідну Школу" 35 зол. — Рудницькі.

Ширіть наш часопис!

Присилайте передплату!

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ГОДИННИКИ тільки найліпших фабрик прецизійні продає за готівку і на рати від десятків літ з найліпшої сторони знана фірма **Іван Зельтенрайх**, Львів, пл. Марійська ч. 5. 191 4-?

НЕГАЙНО потрібна служниця або послугачка, котра уміла би варити, прати і прасувати. — Відомість вул. Личаківська 129, официни. 611 1—1

ІНТЕЛІҐЕНТНА, самітна жінка, з священичої родини, в середніх літах, глядає місця до заряду дому. — Зголошення слати до Адміністрації „Діла" для „Олена". 612 1—1

ХЛОПЦЯ сироту, 15-літнього, до якого небудь ремесла віддасть бідний хорий опікун. Зголошення Ф. Чех, вул. св. Марка ч. 20. 1—2

ФАБРИКА ФУТЕР „Хром" вул. Янівська ч. 31. прийме до праці зараз кількох робітників і робітниць. — Зголошення приймається між 7—9 год. 615 1-2

НА ПРОДАЖ пасіка — 28 сильних пнів, улики славянської системи, комплет нових пасічничих знарядів, 5 мінут до желізниці. — Зголошення особисто, або письменно на адресу Ірена Шарко, Єзупіль. 585 3—3

ДЕКАТИЗОВАНЄ матеріялів спеціальною машиною та париські плісе виконує Заведення Гафтів — М. Козловська, вул. Академічна ч. 22. — Льва Сапіги ч. 28. 554 6-6

ПОШУКУЮ лекції у Львові. — Зголошення слати до Адміністрації „Діла" для „Студента фільозофії". 596 2-2

ФУТРА всілякі, виконує старанно, гарно, совісно, догідні сплати. Робітня футер Карла Шірера Сенаторська 10 (бічна Романовича). Телефон ч. 69-56. 485 9-10

ВІДНАЙМУ 2 покої — 4-ром панночкам -(студенткам). — Вул. Понінського ч. 4. Франко. 597 2—2

ПОКІЙ соняшний для трох студентів (-ток) з харчем — зараз до винайму. — Вул. Кохановського ч. 73/I. ч. дверей 8. 598 2-3

МЕБЛІ НА РАТИ! готівкові ціни; також тапіцеровані **меблі**, власного виробу — найдешевше в **Доротеум Льва Сапіги** 34. телеф 15·01. 44 4-?

ГОДИННИКИ „Zenith", „Longines" також біжутерію власного виробу, поручає: Домбровський - Розважевський, Львів, (Готель Жоржа) — Догідні умови. 190 2-?

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Специяліст недуг легенів, серця і жолудка

д-р Фелікс Ган

Львів, Городецька 46.

438 Пересвітлення ештеном. 18—?

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

Тов. „Український Фонд Воєнних Вдовиць і сиріт" у Львові

відбудуться дня 11. листопада 1929 року о год. 4·30 попол. в льокалі при вул. Домініканській ч. 11. I. п. з отсим порядком нарад:

1. відчитання протоколу з послідних Загальних Зборів,
2. звіт з діяльности,
3. касовий звіт,
4. звіт ревізійної комісії,
5. вибір президента і членів управи,
6. внески і запити.

До участи і голосовання на Загальних Зборах є управнені почетні члени, основателі, спомагаючі члени, члени Управи і відпоручники повітових товариств (§ 12, 2) — Внески членів треба передати на письмі на 8 днів перед Загальними Зборами Виділові праці. — Якщо в означенім часі не буде вимаганого статутом комплету, то відбудуться того самого дня, в тім самім льокалі і з тим самим предметом нарад о год. 5. другі Загальні Збори, які будуть управнені до правосильних ухвал без огляду на число учасників.

Львів, дня 26. вересня 1929 р.

За Управу:

о. В. Лицинян, заст. голови. В. Весоловський, секретар. 614

Ширіть наш часопис!

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів. Ринок ч. 10.